

La vorera

(ALDC, VIII, 1788. La vorera)

La *vorera* designa la “part lateral d’una via urbana, generalment més alta que la calçada, destinada al pas de la gent que va a peu” (*DIEC*); el mot és un der. de *vora* (s. XIV), procedent de ÒRA, pl. neutre de OS, ORIS ‘boca’, desplaçat a ‘boca d’un riu’ → ‘riba, ribera’ → “part extrema d’una extensió superficial, que toca una de les línies que la limiten” (*DIEC*); el mot s’ha aplicat tradicionalment a la *vora* ‘d’un camí, d’un precipici, del mar, d’un riu’, o, com a preposició en *vora (de)* ‘a prop (de); aproximadament’. El canvi de *ora* a *vora* s’explica per la freqüència del context *la ora* que va rebre l’epètesi de la *v-*, [v] o [b], per a trencar el hiati (*DECat*) (cf. *llavors* < *llaors*, *Jovany* < IOANNES, potser *volva* < *ŪLVA), ajudant-hi segurament l’evitació de l’homonímia amb *hora* (< HŌRA). En són der. el dim. *voreta* 118, amb addició del suf. *-eta* (< -ĪTTA), així com *vorera*, format amb el suf. *-era* (< -ARIA), indicador de pertinença. Tenint en compte que el referent que Coromines definia com a “franja empedrada al llarg de cada galta d’un carrer” (*DECat*) no es va expandir fins al s. XIX o principis del XX, quan encara la pressió de la llengua central era forta, no ens ha d’estranyar la presència massiva del cast. *acera* (var. *a[θ]era* 87, 132, 138, 139; *cera*, [θ]era 100, 108, 134, 137, *cira* 97, per afèresi deguda a fonosintaxi), que va fer la competència a *vora* i *vorera*, que sovint apareixen en convivència amb (*a*)*cera*, i a voltes amb indicació d’un ús arcaic (81) i algun cop amb la precisió “quan no hi ha *cera*” 75, en què *vorera* o *vora* es referien a la ‘part extrema de carrer tocant la paret’.

Acera, doncs, és un manlleu al cast., on és alteració de l’ant. *facera*, der. de *faz* ‘cara’ (< FACIE), que de ‘façana’, a través de ‘fila de cases als dos costats d’un carrer’ (així *cera de cases* en Terreros, 1787), va passar a ‘vora del carrer’; la relativa modernitat d’aquesta construcció justifica que el ross. *trotuar* (var. *trotuart* 1, 5, 8) sigui un manlleu al fr. *trottoir*, der. de *trotter* ‘anar al trot’ (< francic TROTTON ‘córrer’) aplicat inicialment a una ‘persona que camina ràpid’, mot que no s’expandeix en fr. fins al s. XIX.

El val. meridional *baldosa* és una adaptació del cast. *baldosa* “pieza de material duro, de superficie plana, generalmente cuadrada o rectangular, que se usa para pavimentar” (*Seco*) que, per metonímia (la part pel tot), ha passat a ‘vorera’; hauria penetrat en val. probablement des del murcià (cf. Gómez Ortín, 1991).

L’alg. *marxapié* 85 és una adaptació de l’it. *marciapiede* (< fr. *marchapied*).

Són mots puntuals *rastell* 175, 184 (< RASTĒLLUM, dim. de RASTRUM), a partir de ‘filera de pedres col·locades de cantell’ (cf. *rastell* “bordó de la cera” 155) com imitant un rastell o rascle; *cuneta* 77 (< cast.), des de ‘canal d’evacuació d’aigua del voltant d’un camí’, per la situació lateral; *passais* 164, “per a anar d’una vorera a l’altra, especialment a les cantonades, estava fet de pedra codissa, que sobresortia uns 10 cm”;

passillo 65 (< cast. *pasillo*), des de ‘lloc llarg i estret que serveix de pas’, per la seva freqüent estretor; *bordillo* 135, 156 (< cast.), extensió de ‘vorada’; *banqueta* 115 (< cast.), des de ‘desnivell del terreny’.

El fet de ser la *vorera* una construcció relativament moderna, quan l’espai cat. es trobava sota la pressió d’una altra llengua oficial, ha afavorit la implantació, per a aquest referent, de noms presos del cast. (*acera*, *baldosa*), del fr. (*trotuar*) o de l’it. (*marxapié*).

L’únic mot normatiu és *vorera*, des del DG_I, 1932.

